

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

«Управління капіталом аграрного підприємства»

(за матеріалами ФГ «ТРУДОВИК-12», с. Гайове)

Студента 2 курсу 2 групи
спеціальності
051 «Економіка»
освітньої програми
«Агробізнес»

Мальованого
Дмитра
Володимировича

Науковий керівник:
кандидат економічних
наук, доцент

Ганечко
Ірина Григорівна

Гарант освітньої програми:
доктор економічних наук,
професор

Танклевська
Наталія
Станіславівна

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП..... 3

РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА 6

РОЗДІЛ 2.АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА ФГ «ТРУДОВИК-12»..... 15

 2.1. Оцінка стану формування та використання капіталу підприємств у сфері агробізнесу 15

 2.2. Аналіз обсягу і структури капіталу та активів ФГ «Трудовик-12» 20

 2.3. Аналіз ефективності формування та використання капіталу ФГ «Трудовик-12».....28

РОЗДІЛ 3.ОБГРУНТУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ОБСЯГУ І СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ФГ «ТРУДОВИК-12» НА ПЛАНОВИЙ ПЕРІОД..... 35

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ 46

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 48

ДОДАТКИ..... 53

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні умови, в яких функціонують вітчизняні аграрні підприємства, характеризуються загостренням конкурентної боротьби на ринку, з одного боку, а з іншого – зносом основних виробничих засобів і, як наслідок, неможливістю використання сучасних технологій за умови обмеженості інвестиційних ресурсів. Успішна діяльність в ринкових умовах залежить від якості продукції, що виробляється, та її собівартості. Досягти цього можливо тільки шляхом підвищення ефективності використання капіталу.

Визначення напрямків та шляхів вирішення цієї проблеми потребує дослідження нових підходів до оцінки системи управління капіталом та пошуку можливості та фінансового забезпечення його вдосконалення.

Дослідженням питань, пов'язаних із управлінням капіталу підприємства займалося чимало вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, зокрема: Батюк Б.Б., Вишневська О. М., Гнип Н.О., Нестерчук Ю. О., Рябикіна К. Г., Черкасова А. О., Бригам Е.Ф., Ерхардт М.К. Хорн Дж.В., Ваховіч Дж.М. та інші.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження системи управління капіталом аграрного підприємства.

Для досягнення поставленої мети поставлено та вирішено наступні **завдання**:

- розглянути теоретико-методичні засади управління капіталом аграрного підприємства;
- оцінити стан формування та використання капіталу підприємств у сфері агробізнесу;
- проаналізувати обсяг і структуру капіталу та активів ФГ «Трудовик-12»;
- провести аналіз ефективності формування та використання капіталу підприємства;

- обґрунтувати показники обсягу і структури капіталу ФГ «Трудовик-12» на плановий період.

Об'єкт дослідження - процес управління капіталом аграрного підприємства.

Предмет дослідження: теоретико-методичні основи та практичні засади управління капіталом аграрного підприємства.

Емпіричною базою дослідження є ФГ «Трудовик - 12».

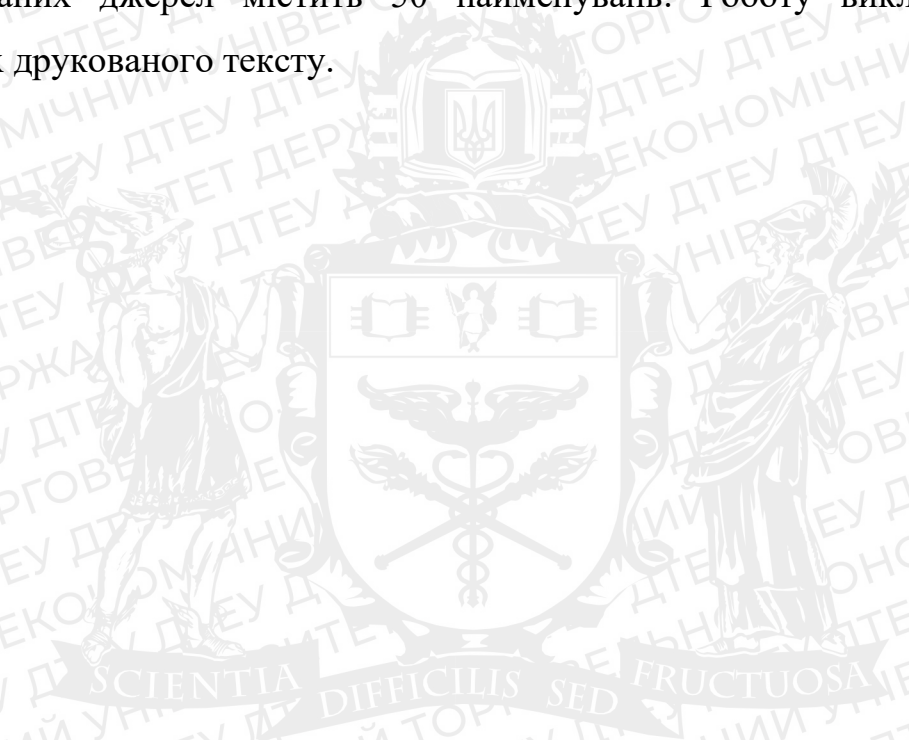
Методи дослідження. Основним принципом проведеного дослідження є системний підхід до узагальнення інформації у відповідності з поставленими завданнями. Для дослідження теоретико – методичних аспектів управління капіталом аграрного підприємства використано методи порівняння, абстрагування, конкретизації. У другому розділі при дослідженні стану управління капіталом досліджуваного підприємства використано методи аналізу, синтезу та спостереження. У третьому розділі при прогнозуванні стану та структури капіталу на плановий період використано метод прогнозування. Для узагальнення та наочного зображення інформації використано табличний та графічний методи. При формуванні висновків використано логічний та узагальнюючий методи.

Інформаційна база дослідження: навчальні посібники, монографії, публікації періодичних та спеціалізованих вітчизняних видань, матеріали науково-практичних конференцій і семінарів з предмету дослідження, статистична інформація Державної служби статистики України, аналітичні дослідження компаній Агробізнес, Агрополіт, Центру інновацій, фінансова звітність бази дослідження, а також результати власних досліджень та спостережень.

Практичне значення полягає в проведенні аналітичних та планових розрахунків, які можуть бути використані для прийняття рішень на аграрному підприємстві щодо вдосконалення структури капіталу.

Апробація результатів дослідження. За результатами дослідження була опублікована стаття на тему

Структура та обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Робота містить 17 таблиць, 10 рисунків, 2 додатки. Список використаних джерел містить 50 найменувань. Роботу викладено на 50 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Аграрні підприємства є стратегічно важливими підприємствами країни. Саме тому важливою є ефективна діяльність та прибутковість аграрних підприємств.

Прибутковість будь-якого підприємства визначається політикою управління капіталом, оскільки виконуючи свою діяльність воно кожному етапі стикається з використанням капіталу.

Виконуючи господарську діяльність, підприємство кожному етапі стикається з використанням різного виду капіталу: людського, фізичного, фінансового та інші. Вирішальним для підприємства є система управління капіталом, яка створює передумови ефективної діяльності та розвитку підприємства. У зв'язку з цим роль капіталу та управління ним постійно зростає.

Система життєдіяльності підприємства складається з процесів формування капіталу та управління ним. Коло питань, яке вирішується у процесі управління капіталом аграрного підприємства, досить широке, оскільки на його основі приймаються управлінські рішення, що впливають на ефективність управління підприємством загалом. Капітал аграрного підприємства виступає одним із ключових факторів, що беруть участь у виробничому процесі підприємства. Капітал створений людиною для того, щоб він надавав допомогу у виробництві інших товарів та послуг [4, с.162].

Безпосередньо термін «капітал» утворений від слова латинського походження «capitalis», переклад якого сприймається як «голова, що «керує», тобто можна трактувати як головний і домінуючий. Термін «капітал» досить неоднозначно трактується вітчизняними та зарубіжними вченими-економістами.

Батюк Б. Б. капітал підприємства визначає як «дисконтований потік доходу, тобто, це певною мірою будь-який елемент багатства, що приносить його власнику регулярний дохід упродовж тривалого часу» [5, с. 26].

Васюренко О. В. та Гнип Н. О. капітал підприємства розглядають, як статутний капітал, що передбачається при організації господарської діяльності підприємства та закріплюється в його установчих документах [8, с. 29].

Позиція Вдовенко Л. О. відрізняється, зокрема тим, що капітал підприємства визначається вартістю майна, що у правах юридичної особи належить даному підприємству [9, с. 37]. При цьому чиста вартість цього майна визначається різницею між позиковим та власним капіталом.

Вишневська О. М. капітал підприємства розглядає як «оборотні активи, що залишаються у підприємства у разі одноразового погашення всієї заборгованості перед кредиторами» [11, с. 64].

Давиденко Н. М. розглядає капітал підприємства як два елементи, - це цінність, що розглядається ширше, ніж вартість, і натурально-речова форма капіталу [13, с.48]. Вони вважають, що капітал має природну цінність, а чи не просто вартість, що є складовою загальної цінності, тобто основу капіталу становлять як суспільно-необхідні витрати, а й компоненти громадського багатства.

Громадське багатство утворюється за рахунок природи або є результатом комбінування факторів виробництва всіх видів доходів.

Вітчизняний економіст Нестерчук Ю. О. капітал визначив, як «властива умовам ринкової економіки категорія, яка замінила традиційне поняття «джерела власних коштів організації» [25, с. 52].

Вивчивши і систематизувавши різні трактування аналізованого терміна «капітал», сформульовано узагальнююче визначення: капітал – це економічний ресурс, який має термін тривалого користування, складається з сукупності матеріальних цінностей, у тому числі грошових коштів, які є необхідними для

здійснення виробничої діяльності та має здатність приносити прибуток у процесі господарської діяльності.

Капітал аграрного підприємства виступає важливою ланкою у провадженні підприємством своєї господарської діяльності, а також елементом її фінансування. Керівництво аграрного підприємства особливу увагу приділяє контролю джерела фінансування своєї діяльності, у складі яких особливе місце займає власний капітал [18, с.96]. Необхідно наголосити, що успіх будь-якого підприємства визначається ефективністю управління своїм капіталом. Визначальним чинником у разі виступає оптимізація структури капіталу. Оптимізація капіталу аграрного підприємства визначається тісним зв'язком між власним та позиковим капіталом, а їх структура та визначає ефективність діяльності аграрного підприємства в цілому.

Отже, необхідність управління капіталом підприємства, переважно, визначається виробничою необхідністю підтримки працездатності всього підприємства у цілому.

Розробка оптимального механізму управління капіталом аграрного підприємства є однією з основних проблем, яка пов'язана із старінням основних фондів, високим рівнем їхнього фізичного та морального зносу. Підвищення зносу капіталу аграрного підприємства дуже впливає на його економічну діяльність, що є результатом неефективного управління капіталом.

Управління капіталом аграрного підприємства - це «система різних принципів, методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з найбільш оптимальним його формуванням з різних джерел і забезпеченням ефективного використання в різних видах господарської діяльності» [19, с. 188].

Основною метою управління капіталом аграрного підприємства є забезпечення підприємства оптимальною структурою майна, підтримка його технічних характеристик та підвищення ефективності його використання.

Назаренко І. М. під управлінням капіталом аграрного підприємства розуміє принципи, властиві управлінню оборотним капіталом. Тобто механізм управління повинен ґрунтуватися на результатах розрахунку таких показників, як «фондоємність та фондівіддача, коефіцієнт оборотності необоротних активів, коефіцієнт рентабельності необоротних активів та ін.» [23, с. 10].

Райтер Н. І. зазначає, що «якщо на підставі результатів аналізу зазначених показників фактичні значення будуть відповідати необхідним позитивним змінам, то управління основним капіталом можна на підприємстві вважати ефективним» [29, с.189]. Механізм управління капіталом аграрного підприємства полягає в оптимізації його структури виходячи з розрахунку обраних показників оцінки його ефективності.

Керівники аграрного підприємства (менеджери) повинні вміти керувати часткою позикових та власних коштів, що становлять вартість капіталу аграрного підприємства. Структура капіталу аграрного підприємства є фактором, який впливає на платоспроможність, прибутковість, ліквідність та фінансову стійкість підприємства.

Ключовою проблемою в управлінні капіталом аграрного підприємства є вибір між власними та позиковими джерелами фінансування капіталу, оскільки вони мають різні характеристики:

- якщо вартість позикового капіталу нижча, то витрати на його обслуговування враховуватимуться у складі витрат підприємства до оподаткування;
- позиковий та власний капітал мають різні рівні ризику, оскільки позиковий капітал надає прямий вплив на втрату фінансової стійкості та платоспроможності аграрного підприємства;
- різний ступінь ліквідності, оскільки позиковий капітал надається аграрному підприємству на зворотній основі, і цей факт необхідно враховувати при організації господарської діяльності. Процес управління капіталом аграрного підприємства орієнтований на досягнення найкращого складу джерел

формування капіталу підприємства. Вказане необхідно для мінімізації фінансових ризиків та підвищення прибутковості аграрного підприємства, а також досягнення ліквідності та фінансової стійкості. Таким чином, можна визначити місце управління капіталом підприємства в структурі фінансового менеджменту аграрного підприємства (рис. 1.1) [34, с. 26].

Рис. 1.1. Місце управління капіталом аграрного підприємства у структурі фінансового менеджменту підприємства [34]

Варто зазначити, що аграрні підприємства, які у своїй діяльності не використовують позиковий капітал, мають високу фінансову стійкість, проте мають обмеження у підвищенні швидкості свого розвитку та збільшення прибутковості від вкладення власних коштів. Отже, лише з допомогою пошуку ефективного механізму управління капіталом аграрного підприємства, особливо його позикової часткою, керівництво підприємства може досягти підвищення ефективності своєї діяльності, і навіть підвищити показники своєї фінансово-економічної активності.

Для оцінки досягнення мети управління капіталом аграрного підприємства застосовуються різні показники. Показників досить багато, тому їх можна розподілити за групами:

- 1) показники ефективності формування капіталу;
- 2) показники ефективності використання капіталу;

3) показники ефективності управлінських рішень[35].

У межах першої групи проводиться розрахунок власного оборотного капіталу (ВОК) – це різниця між необоротними активами та власним капіталом.

Достатність власного капіталу визначається розрахунком коефіцієнта забезпеченості власним оборотним капіталом ($K_{i_{\text{ВОК}}}$) – відношення власного оборотного капіталу до оборотних активів.

До показників другої групи відносяться наступні: прибуток, фінансовий результат у вигляді поточного капіталу, прибутковість, рентабельність, капіталомісткість та ін. власним оборотним капіталом оборотних активів та ін.). Розглянуті «показники ефективності управління формуванням власного капіталу та їх цільові орієнтири» [7, с. 45] представлені рис.1.2.

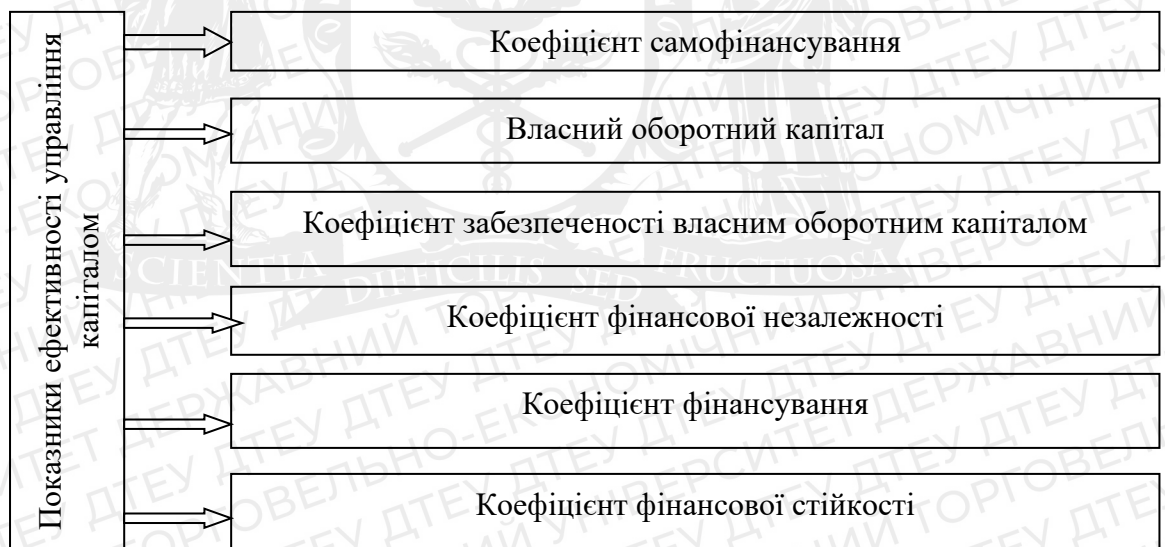

Рис. 1.2. Показники ефективності управління формуванням власного капіталу та їх цільові орієнтири [7]

Відповідність «фактичних значень показників їх рекомендованого (цільового) рівня буде свідченням ефективності управління формуванням власного капіталу в організації» [10, с. 49].

Напрями ефективного управління капіталом аграрним підприємством визначаються основними його проблемами, а саме – проблемою управління та

використання елементів капіталу, що впливає із постійного оновлення основних фондів, без яких неможливо модернізувати роботу аграрного підприємства та, отже, забезпечити йому подальше економічне зростання. Вирішення основних причин оновлення основних засобів аграрного підприємства дозволить вирішити зазначені вище проблеми.

Основними причинами є: технічні, виробничі, інноваційні, екологічні, соціальні. Можна визначити оптимальний процес оптимізації структури фінансування відтворення капіталу (рис. 1.3).

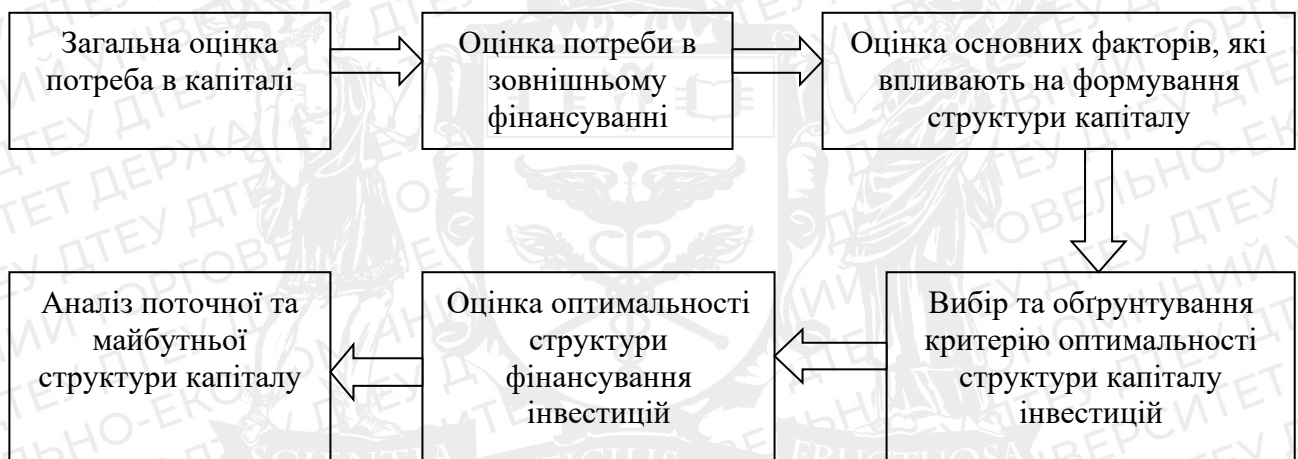

Рис. 1.3. Основні етапи процесу оптимізації структури фінансування відтворення основного капіталу [13]

Виходячи з вищевказаних етапів процесу оптимізації структури фінансування відтворення основного капіталу, можлива розробка загальної стратегії управління капіталом аграрного підприємства.

Наразі аграрні підприємства стикаються з проблемою нестачі джерел формування капіталу, тому оцінка розміру та структури капіталу є важливою умовою пошуку ефективних способів його формування та використання. Капітал займає важливе місце у системі управління підприємством, оскільки має значення і є інструментом від якого залежить ефективність та прибутковість підприємства.

Основними факторами, що впливають на ефективне та правильне формування та використання структури капіталу, є наступні:

- рівень ділової активності аграрного підприємства;
- галузеві особливості діяльності підприємства;
- кон'юнктура товарного та фінансового ринку, високий рівень прибутковості діяльності, рівень витрат на отримання, обслуговування та погашення кредиту;
- стратегія фінансування;
- ступінь ризику діяльності;
- величина податків [17, с.65].

Ефективне управління структурою капіталу дозволяє аграрному підприємству:

- забезпечити аграрне підприємство необхідним обсягом фінансових ресурсів для розвитку;
- забезпечити зростання фінансової рентабельності аграрного підприємства;
- зменшити рівень витрат на фінансування, пов'язаних із використанням різних джерел фінансування.

Ефективна структура капіталу впливає забезпечення фінансової стійкості та зростання рентабельності. Крім того, структура капіталу, а саме співвідношення між власним та позиковим капіталом безпосередньо надає інформацію про рівень фінансової стійкості та стабільності аграрного підприємства. Ефективна структура капіталу тісно пов'язана з оптимальною структурою капіталу.

Отже, основною метою управління капіталом підприємства є формування частин сукупного капіталу (власного та позикового) підприємства у необхідних (достатніх) обсягах. Ключовим напрямом ефективного управління капіталом підприємства є оптимізація його структури, яка повинна входити до загальної стратегії управління підприємством. Ефективне управління процесом

відтворення та використання капіталу підприємства дозволяє суттєво покращити результати фінансово-господарської діяльності підприємства, підвищити прибуток та рентабельність його діяльності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА ФГ «ТРУДОВИК-12»

2.1. Оцінка стану формування та використання капіталу підприємств у сфері агробізнесу

Рік, що минув з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, видався довгим і складним у всіх відношеннях для всіх учасників аграрного ринку. Навесні 2022 року аграрії України, серед іншого, зіткнулися з призупиненням або тривалими затримками поставок сільгосптехніки та комплектуючих. Це був перший такий серйозний негативний досвід у цьому плані, якщо не брати до уваги коронавірусні обмеження.

Нині тилові райони України адаптувалися до воєнного життя. Це в жодному разі не можна назвати нормальним, але українці навчилися долати проблеми, такі як відключення електроенергії чи відсутність палива. Подібним чином адаптується логістика, однаково швидко реагують на зміни різні компанії, які займаються обслуговуванням сільгосптехніки та постачанням комплектуючих [3].

На відміну від 2022 року, у 2023 році фермер на неокупованій частині України може придбати весь необхідний для роботи інструмент та отримати кваліфіковану польову допомогу від спеціалістів.

В той же час, існують основні виробничі проблеми агробізнесу в Україні: збільшення вартості матеріально – технічних ресурсів, перебої з електроенергією, зміна сівозміни, дефіцит робочої сили, проблеми у областях з військовими діями, брак ресурсів, пошкодження та руйнування агроінфраструктури та техніки, окупація підприємств і крадіжки, неможливість проведення технологічних операцій, негативні наслідки для земельного фонду [32].

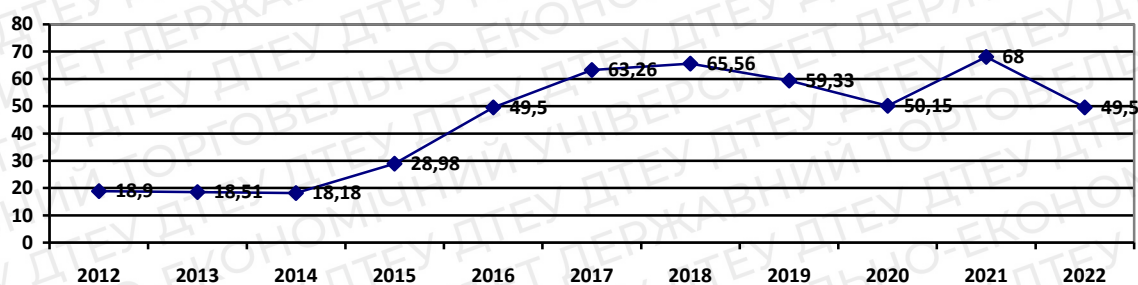

Рис.2.1. Динаміка капітальних інвестицій в агробізнес України у 2014 - 2022 роках, млрд. грн. [15]

З 2015 року обсяг капітальних інвестицій в агробізнес України поступово збільшувався, що було пов'язано з будівництвом та оновленням виробничого основного капіталу.

В табл. 2.1 проаналізуємо динаміку основного капіталу агробізнесу України у 2019 -2021 роках.

Таблиця 2.1.

Динаміка основного капіталу агробізнесу України у 2019 -2021 роках, млн. грн.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Приріст 2021/2019 рр	
				Абсол.+ -	Відн.%
Вартість капіталу, що надійшов за рік	93771,7	77617,3	113212,0	19440,3	20,73
Вартість капіталу, що вибув за рік	23544,7	22739,4	23138,7	-406	-1,72
Залишкова вартість капіталу на кінець року	305095,2	341184,5	375448,9	70353,7	23,06

Джерело: складено за [15]

У 2021 році проти 2019 року обсяг капіталу, що надійшов протягом року збільшився на 20,73%, або на 19440,3 млн. грн. при цьому, обсяг основного капіталу, який вибув протягом року зменшилась з 2019 по 2021 роки на 406 млн.грн., або на 1,72%.

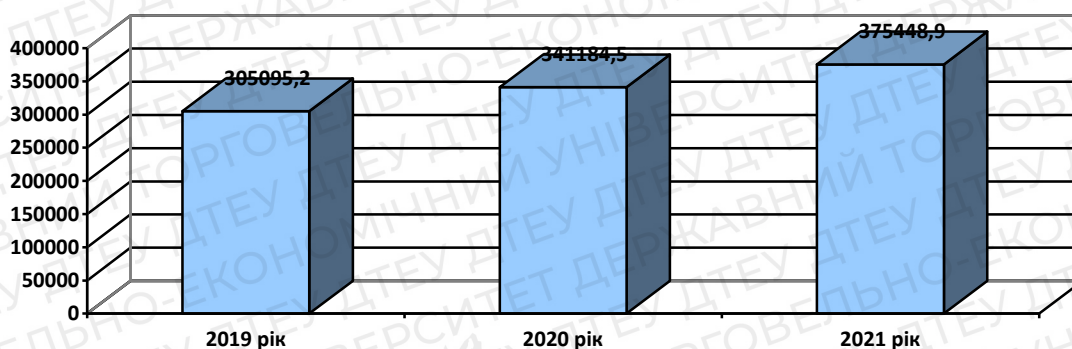

Рис.2.2. Динаміка основного капіталу агробізнесу України у 2019 -2021 роках, млн. грн. [15]

За аналізований період 2019 -2021 роки обсяг основного капіталу збільшився на 70353,7 млн. грн., або на 23,06%.

В табл. 2.2 проаналізуємо придбання сільськогосподарської техніки за видами у 2019 -2021 роках.

Таблиця 2.2.

**Обсяги купівлі агробізнесом України
сільськогосподарської техніки, шт. [15]**

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Приріст, 2021/2019 рр	
				Абсол.+/-	Відн.%
Трактори	2109	1976	1921	-188	-8,91
Плуги	924	837	811	-113	-12,23
Культиватори	1330	1101	1094	-236	-17,74
Борони	1974	1662	1612	-497	-25,18
Сівалки (без тукових)	1323	1188	1132	-977	-73,85
Розкидачі гною і добрив	938	735	705	-233	-24,84
Машини і пристрої для поливу	302	293	290	-12	-3,97
Водяні насоси і насосні станції	764	573	556	-208	-27,23
Сінокосарки	293	220	213	-80	-27,30
Жатки валкові	566	1240	1278	712	125,80
Прес-пакувальники, включаючи прес-підбирачі	181	171	167	-14	-7,73
Комбайни зернозбиральні	487	443	441	-46	-9,45
Комбайни кукурудзозбиральні	5	4	3	-2	-40,00
Комбайни кормозбиральні	23	22	21	-2	-8,70
Молотарки	39	17	15	-24	-61,54
Сортувальні і калібрувальні машини і механізми	86	66	63	-23	-26,74
Машини для збирання	0	26	45	45	x

овочів і баштанних культур					
----------------------------	--	--	--	--	--

Продовження табл. 2.2

Зерноочисні машини	242	148	126	-116	-47,93
Доїльні установки та апарати	198	217	245	47	23,74
Очишувачі-охолоджувачі молока	81	78	76	-5	-6,17
Молочні сепаратори	7	13	21	14	200,00
Машини і механізми для приготування кормів	195	155	149	-46	-23,59
Роздавачі кормів для великої рогатої худоби	83	73	70	-13	-15,66
Роздавачі кормів для свиней	46	27	23	-23	-50,00
Транспортери для прибирання гною	326	335	348	22	6,75
Причепи та напівпричепи сільськогосподарські	923	845	811	-112	-12,13

Як видно з табл. 2.2, з 2019 по 2021 роки агробізнес України купував різноманітну сільськогосподарську техніку, в той же час, у 2020 та 2021 роках кількість придбаної техніки суттєво зменшилась за винятком окремих позицій, зокрема: жатки валкові(+125,8%, машини для збирання овочів та баштанних культур, доїльні установки та апарати +23,74%, молочні сепаратори +200%, транспортери для прибирання гною +6,75%.

Особливо гостро брак сучасної техніки відчувається в окремих сегментах, насамперед у зернозбиральній техніці. Зернозбиральні комбайни були дефіцитом ще до війни, і багато селян були змушені орендувати їх або встигати цілодобово перевозити з поля на поле. Зараз на півдні та сході України залишилися сотні, якщо не тисячі, комбайнів, які були захоплені РФ. Про те, скільки одиниць сільгосптехніки було викрадено, знищено чи пошкоджено в тих регіонах, які були тимчасово окуповані чи перебували в зоні бойових дій, невідомо. Досить навести ситуацію в колись потужному і відомому господарстві під Балаклією, де вдається вивести на поле лише половину машин і агрегатів. Проте відводити все одно нікуди, оскільки з понад 3 тисяч гектарів землі майже всі заміновані [32].

Фермери, які мають довоєнні грошові запаси, витрачають їх на нову сільськогосподарську техніку. Регулярно з'являється інформація про придбання тим чи іншим господарством тієї чи іншої одиниці сільськогосподарської техніки відомої марки. Проте наразі це дуже малі обсяги в порівнянні з реальною потребою аграрного сектору України в новій техніці. Дещо рятує ситуацію ринок вживаної сільськогосподарської техніки в Європі та США. Деякі вітчизняні аграрії навчилися вибирати найкращу техніку за ціною та якістю, зумівши завезти її в Україну або самостійно, або за допомогою спеціалізованих компаній. Але і ця процедура не дуже проста і доступна.

Ситуацію покращує наявність в Україні власного виробництва переважно причіпної техніки та інших сегментів сільськогосподарської техніки. Заводи, незважаючи ні на що, працюють, в тому числі й ті, що раніше були на нині окупованій території і якимось чином змогли релакуватися, запустивши виробництво на новому місці. Навіть у Харкові, який фактично прифронтний, продовжують випускати трактори ХТЗ [24].

Сьогодні можна легко придбати хороший вітчизняний агрегат для обробки ґрунту, посіву, захисту рослин або жниварку. Україна має власне виробництво сільгосптехніки, її вартість значно нижча порівняно з імпортними аналогами. Проте перелік техніки для сільськогосподарського виробництва в Україні не достатньо широкий. Так, в Україні майже не виробляються комплектуючі: фільтри, ремені, мастила і масла тощо, і все це доводиться завозити з інших країн. Разом з тим, наявність власного виробництва будь-якої категорії товарів, починаючи від голок і цвяхів і закінчуючи літаками, є реальним внеском у стратегічну безпеку держави.

Сьогодні українські аграрії потребують комплексної підтримки, в тому числі, найкращої імпоротної сільгосптехніки, багато з якої є незамінною. І в цьому контексті значно зростає роль виробників і дилерів сільськогосподарської техніки, які повинні формувати компромісні рішення, які стануть привабливими для покупців. Загалом, через військову агресію росії

проти України агросектор зазнав непрямих втрат в сумі 34,25 млрд дол. США, у тому числі:

- логістика та зниження цін на експортно-орієнтовані товари – 18,5 млрд дол. США;
- зниження виробництва у с/г культур – 11,2 млрд дол. США;
- втрати через зменшення урожаю озимих у 2023 році очікуються у сумі 3 млрд дол. США;
- підвищення виробничих витрат - 0,9 млрд дол. США;
- зменшення виробництва продукції тваринництва - 0,3 млрд дол. США

[1].

Отже, за 2019 -2021 роки основний капітал агробізнесу України збільшився на 23,06%. У 2022 році на півдні та сході України значна частина майна сільськогосподарських підприємств була або знищена або викрадена, оцінити збитки поки неможливо, оскільки частина території України є ще тимчасово окупованою. Нині діючі підприємства відчувають нестачу зернозбиральної техніки, яка частково покривається вітчизняним виробництвом, що було релоковано на західну Україну, існує потреба у розширеному фінансуванні галузі.

2.2. Аналіз обсягу і структури капіталу та активів ФГ «Трудовик-12»

Фермерське господарство «Трудовик -12» (далі – ФГ «Трудовик -12») розташовано в Україні, 39124, Полтавської обл., Козельщинського р-н, село Гайове. Основним видом діяльності є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Господарство створено у 2012 році і зареєстровано 08.11.2012 року за № 15671020000000423 в Козелецькій районній адміністрації.

Також ФГ «Трудовик-12» відомо тим, що є великим виробником пелети в Полтавській обл. Це екологічно чистий альтернативний продукт, з високою густиною в півтора рази більше ніж у дров.

Структуру і динаміку капіталу підприємства досліджують за допомогою так званого порівняльно-аналітичного балансу, який отримують з вихідного балансу шляхом доповнення його показниками структури, динаміки і структурної динаміки активів і джерел їх формування (зобов'язання за звітний період). Такий баланс включає абсолютні значення окремих статей або груп статей балансу на початок і кінець звітного періоду, їх частки в загальній валюті балансу, зміни абсолютних значень і часток статей (груп п.) та інші показники горизонтального та вертикального аналізу.

Важливим показником оцінки капіталу є аналіз джерел його формування (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Динаміка обсягів та структури джерел формування майна ФГ «Трудовик -12»

Стаття пасивів	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Приріст, 2022/2020 рр	
	тис.грн.	пит. вага.%	тис.грн.	пит. вага.%	тис.грн.	пит. вага.%	Абсол.+	Відн.%
Власний капітал	3867,7	71,49	4539,3	67,06	5506,3	75,71	1638,6	42,37
Поточні зобов'язання	1542,4	28,51	2229,7	32,94	1766,9	24,29	224,5	14,56
Пасиви	5410,1	100	6769	100	7273,2	100	1863,1	34,44

За аналізований період обсяг джерел формування майна ФГ «Трудовик -12» збільшився на 1863,1 тис. грн., або на 34,44%, у тому числі за рахунок зростання обсягу власного капіталу – на 1638,6 тис.грн., або на +42,37% та за рахунок зростання поточних зобов'язань на 224,5 тис.грн. або на 14,56%(рис.2.3).

За аналізований період структура джерел формування майна суттєво не змінилась. Так, частка власного капіталу у 2020 році склала 71.49%, у 2022 році 75,71%. Питома вага поточних зобов'язань, навпаки зменшилась з 28,51% у 2020 році до 24,29% у 2022 році.

Довгострокові зобов'язання у підприємства відсутні.

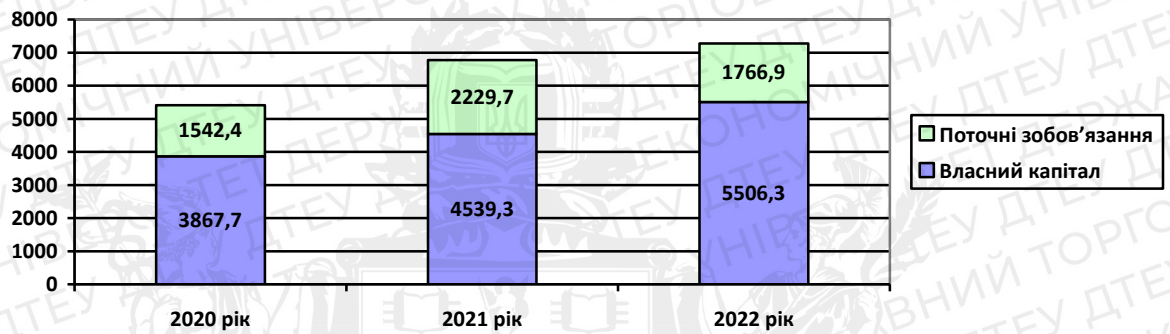

Рис.2.3. Динаміка обсягів джерел формування майна ФГ «Трудовик -12» за 2020 -2022 роки, тис.грн.

Як видно з рис. 2.3, - найбільший обсяг поточних зобов'язань спостерігався у 2021 році – 2229,7 тис. грн., у 2022 році, зменшились до 1766,9 тис. грн, що є позитивною тенденцією і вказує на зменшення залежності від зовнішніх кредиторів.

В табл. 2.4 проаналізуємо динаміку та структуру власного капіталу ФГ «Трудовик -12».

Таблиця 2.4.

Динаміка обсягів та структури власного капіталу ФГ «Трудовик -12»

Стаття пасивів	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Приріст, 2022/2020 рр	
	тис.грн.	пит. вага.%	тис.грн.	пит. вага.%	тис.грн.	пит. вага.%	Абсол.+	Відн.%
Зареєстрований (пайовий) капітал	800	20,68	800	17,62	800	14,53	0	0
Нерозподілений прибуток	3222,5	83,32	3894,1	85,79	4861,1	88,28	1638,6	50,85

Короткострокові кредити банків	188,8	12,24	-	-	-	-	-188,8	х
Поточна кредиторська заборгованість: За товари, роботи, послуги	611,3	39,63	1333,1	59,79	861,1	48,74	249,8	40,86
Розрахунками з бюджетом	470,4	30,50	386,4	17,33	382	21,62	-88,4	-18,79
Розрахунки з оплати праці	3	0,19	3	0,13	3	0,17	0	0,00
Інші поточні зобов'язання	268,9	17,43	507,2	22,75	520,8	29,48	251,9	93,68
Всього поточних зобов'язань	1542,4	100	2229,7	100	1766,9	100	224,5	14,56

За аналізований період 2020 -2022 роки обсяг поточних зобов'язань ФГ «Трудовик -12» збільшився на 224,5 тис.грн., або на 14.56%. на зростання обсягу зобов'язань вплинуло зростання поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги на 249,8 тис.грн., або на 40,86% та збільшення інших поточних зобов'язань на 251,9 тис.грн., або на 93,68% (рис. 2.5).

В той же час, зменшилась кредиторська заборгованість з бюджетом на 88,4 тис.грн., або на 18,79%. Короткострокові кредити банків були в підприємства у 2020 році у сумі 188,8 тис. грн. і були погашені.

Загалом, структура поточних зобов'язань ФГ «Трудовик -12» за аналізований період суттєво не змінилась(рис.2.10), основною складовою є поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги і у 2020 році склала 39,63% у поточних зобов'язаннях, у 2022 році – 48,74%, у 2021 році – 59,79%. Частка кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом коливалась від 17,33% у 2021 році до 30,50% у 2020 році та 21,62% у 2022 році.

При цьому, частка інших поточних зобов'язань зросла з 17,43% у 2020 році до 29,48% у 2022 році.

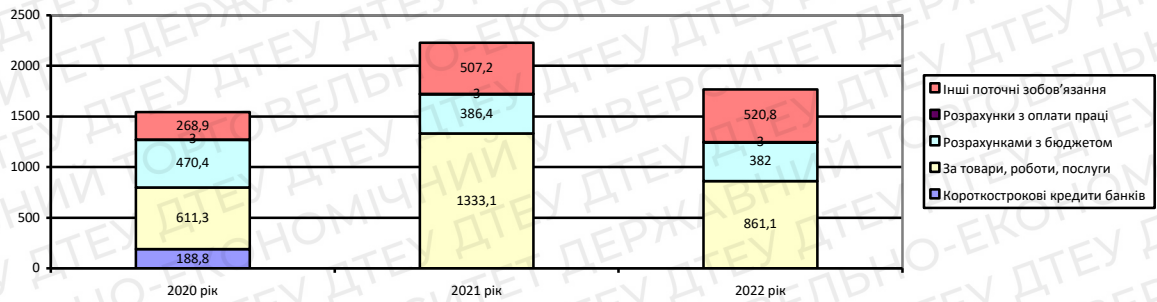

Рис. 2.5. Динаміка обсягів поточних зобов'язань ФГ «Трудовик -12» за 2020 -2022 роки, тис. грн.

Як видно з рис. 2.5, за аналізований період 2020 -2022 роки, найбільше зростання поточних зобов'язань ФГ «Трудовик -12» відмічено у 2021 році, зокрема, інших поточних зобов'язань та кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги.

В табл. 2.6 проаналізуємо динаміку та структуру майна ФГ «Трудовик -12» за 2020 -2022 роки.

Таблиця 2.6.

Динаміка обсягів та структури майна ФГ «Трудовик -12»

Стаття активів	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Приріст, 2022/2020 рр	
	тис.грн.	пит. вага.%	тис.грн.	пит. вага.%	тис.грн.	пит. вага.%	Абсол.+ -	Відн.%
Необоротні активи	1438,4	26,59	840,3	12,41	394,8	5,43	-1043,6	-72,55
Оборотні активи	3971,7	73,41	5928,7	58,04	6878,4	94,57	2906,7	73,19
Активи	5410,1	100	6769	100	7273,2	100	1863,1	34,44

За аналізований період 2020 -2022 роки обсяг майна ФГ «Трудовик -12» збільшився на 1863,1 тис. грн., або на 34,44%. На збільшення майна підприємства суттєво вплинуло збільшення оборотних активів на 2906,7 тис.

грн., або на 73,19%. При цьому, обсяг необоротних активів зменшився на 1043,6 тис.грн., або на 72,55%.

В табл. 2.7 проаналізуємо динаміку та структуру необоротних активів ФГ «Трудовик -12» у 2020 -2022 роках.

Таблиця 2.7.

**Динаміка обсягів та структури необоротних активів
ФГ «Трудовик -12»**

Стаття активів	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відх.2022/2020 pp	
	тис.грн.	пит. вага.%	тис.грн.	пит. вага.%	тис.грн.	пит. вага.%	Абсол.+-	Відн.%
Незавершені капітальні інвестиції	-	-	90,2	10,73	90,2	22,85	90,2	-
Основні засоби	1438,4	100	750,1	89,27	304,6	77,15	-1133,8	-78,82
Первісна вартість	3969,5	x	3969,5	x	3969,5	x	0	0,00
знос	2531,1	x	3219,4	x	3664,9	x	1133,8	44,79
Всього необоротних активів	1438,4	100	840,3	100	394,8	100	-1043,6	-72,55

Обсяг необоротних активів ФГ «Трудовик -12» за аналізований період зменшився на 72,55%, або на 1043,6 тис.грн. за рахунок зменшення обсягу основних засобів. Знос основних засобів на кінець 2022 року склав 92,32% проти 63,76% у 2020 році, що вказує на дуже високий рівень зносу. При цьому, у 2021 році ФГ «Трудовик -12» обсяг незавершених капітальних інвестицій склав 90,2 тис.грн., які перейшли і на 2022 рік.

В табл. 2.8 проаналізуємо динаміку та структуру оборотних активів ФГ «Трудовик -12» за 2020 -2022 роки.

Таблиця 2.8.

**Динаміка обсягів та структури оборотних активів ФГ «Трудовик -
12»**

Стаття активів	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Приріст, 2022/2020 pp	
				Абсол.+-	Відн.%

	тис.грн.	пит. вага.%	тис.грн.	пит. вага.%	тис.грн.	пит. вага.%		
запаси	3254	81,93	5380,7	90,76	5849,4	85,04	2595,4	79,76
У т.ч. готова продукція	2431	61,21	3400,1	57,35	3330,1	48,41	899,1	36,98
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	254,1	6,40	220,7	3,72	252,9	3,68	-1,2	-0,47
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	60,5	1,52	76,9	1,30	247,2	3,59	186,7	308,60
Інші поточна дебіторська заборгованість	371,9	9,36	225,8	3,81	454,8	6,61	82,9	22,29
Гроші та їх еквіваленти	31,2	0,79	24,6	0,41	74,1	1,08	42,9	137,5
Всього оборотних активів	3971,7	100	5928,7	100	6878,4	100	2906,7	73,19

Обсяг оборотних активів ФГ «Трудовик -12» за 2020- 2022 роки збільшився на 2906,7 тис.грн, або на 73,19%(рис.2.7). На приріст оборотних активів суттєво вплинуло зростання обсягу запасів(+2595,4 тис.грн., +79,76%), що було пов'язано зі складнощами в реалізації продукції під час військового стану в Україні та в накопиченні необхідних матеріалів для ведення господарської діяльності. Зокрема, обсяг готової продукції збільшився на 899,1 тис.грн, або на 36,98%. При цьому, суттєвих змін у структурі оборотних активів за аналізований період не відмічено. Так, найбільшу частку у оборотних активах складають запаси, від 82,93% у 2020 році до 85,04% у 2022 році. У тому числі готова продукція від 61,21% у 2020 році до 48,41% у 2022 році.

Позитивним показником діяльності досліджуваного підприємства є збільшення грошових коштів з 31,2 тис.грн. у 2020 році до 74,1 тис.грн. у 2022 році, що вказує на поліпшення ліквідності ФГ «Трудовик -12» та зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги на 0,47%. В той же час, негативними тенденціями динаміки оборотних коштів є збільшення дебіторської заборгованості з бюджетом на 186,7 тис.грн. за аналізований період, особливо у 2022 році.

Отже, за аналізований період 2020 -2022 роки збільшився обсяг капіталу ФГ «Трудовик -12» за рахунок зростання збільшився на 1863,1 тис.грн., або на 34,44%, у тому числі за рахунок зростання обсягу власного капіталу – на 1638,6 тис.грн., або на +42,37% та за рахунок зростання поточних зобов'язань на 224,5 тис.грн. або на 14,56%. Джерела формування капіталу досліджуваного підприємства мали позитивну динаміку за рахунок значного зростання власного капіталу, зокрема, нерозподіленого прибутку. У поточних зобов'язаннях зростання відмічено за статтями інших поточних зобов'язань та кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги.

2.3. Аналіз ефективності формування та використання капіталу

ФГ «Трудовик-12»

Оцінка ефективності формування та використання капіталу полягає у комплексному аналізі фінансових результатів досліджуваного підприємства, розрахунку показників фінансової стійкості, ефекту фінансового важеля та рентабельності.

В табл. 2.9 проаналізуємо фінансові результати діяльності ФГ «Трудовик -12» за 2020 -2022 роки.

Таблиця 2.9

Фінансові результати діяльності ФГ «Трудовик -12» за 2020 -2022 роки, тис. грн.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Приріст, 2022/2020 pp	
				Абсол.+/-	Відн.%
Чистий дохід від реалізації	1299,7	2767,1	1956,6	656,9	50,54
Інші операційні доходи	-	131,8	3,6	3,6	-
Разом доходів	1299,7	2898,9	1960,2	660,5	50,82
Собівартість реалізації	1025,9	1685,3	972,4	-53,5	-5,21

Інші операційні витрати	236,6	242,1	17,8	-218,8	-92,48
Інші витрати	23,9	-	3,0	-20,9	-87,45
Разом витрат	1286,4	1927,4	993,2	-293,2	-22,79
Фінансовий результат до оподаткування	13,3	971,5	967	953,7	7170,68
Чистий прибуток	13,3	971,5	967	953,7	7170,68

За аналізований період 2020 -2022 роки, не зважаючи на війну в Україні, обсяг чистого доходу ФГ «Трудовик -12» збільшився на 656,9 тис. грн. або на 50,54%. При цьому, загальний обсяг доходів досліджуваного підприємства збільшився на 660,5 тис. грн., або на 50,82%.

Позитивним показником діяльності підприємства за аналізований період є зменшення собівартості реалізованої продукції, товарів та послуг на 53,5 тис.грн., або на 5,21%. Також за аналізований період суттєво зменшився обсяг інших операційних витрат(-92,48%) та інших витрат(-87,45%). Зазначені фактори вплинули на зменшення загального обсягу витрат за аналізований період на 293,2 тис.грн., або на 22,79%.

Вище викладене зумовило отримання ФГ «Трудовик -12» у 2022 році чистого прибутку у сумі 967 тис.грн. проти 13,3 тис.грн. у 2020 році.

Наглядно динаміку фінансових результатів ФГ «Трудовик -12» у 2020 - 2022 роках зображено на рис.2.6.

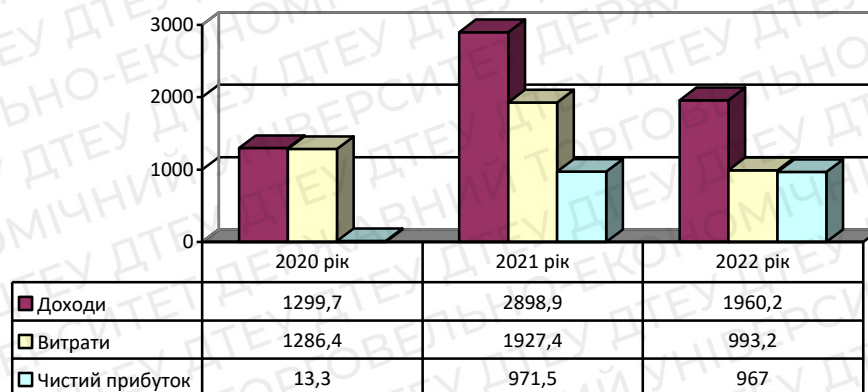

Рис. 2.6. Динаміка фінансових результатів ФГ «Трудовик -12» за 2020 - 2022 роки, тис. грн.

Як видно на рис. 2.6, найбільший обсяг чистого доходу від реалізації ФГ «Трудовик -12» було отримано у 2021 році у сумі 2898,9 тис.грн., проте обсяг чистого прибутку у 2021 році склав 971,5 тис.грн. проти 967 тис.грн. у 2022 році.

Структура капіталу, співвідношення власних та позикових ресурсів є важливим індикатором фінансового стану підприємства з точки зору його фінансової стійкості та ризиків для власників і кредиторів. Проаналізуємо фінансову стійкість досліджуваного підприємства в табл. 2.10.

Таблиця 2.10.

Динаміка показників фінансової стійкості ФГ «Трудовик -12» за 2020-2022 роки

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Приріст 2022/2020 р абс,+/-
Робочий капітал	2429,3	3699	5111,5	2682,2
Власні оборотні кошти	2429,3	3699	5111,5	2682,2
Коефіцієнт автономії	0,71	0,67	0,76	0,05
Коефіцієнт фінансового ризику	0,4	0,49	0,32	-0,08
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,7149	0,6706	0,7571	0,0422
Коефіцієнт фінансової залежності	0,28	0,33	0,24	-0,04
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,63	0,81	0,93	0,3
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,61	0,62	0,74	0,13

Аналізуючи фінансову стійкість ФГ «Трудовик -12» відмітимо, що за аналізований період суттєво збільшився обсяг власного робочого капіталу, що позитивно вплинуло на фінансову стійкість підприємства, зменшилась залежність від зовнішнього фінансування, поліпшилась маневреність власного капіталу

ФГ «Трудовик -12» має хорошу фінансову стійкість, значний обсяг власного оборотного капіталу, низький показник фінансового ризику (рис.2.7).

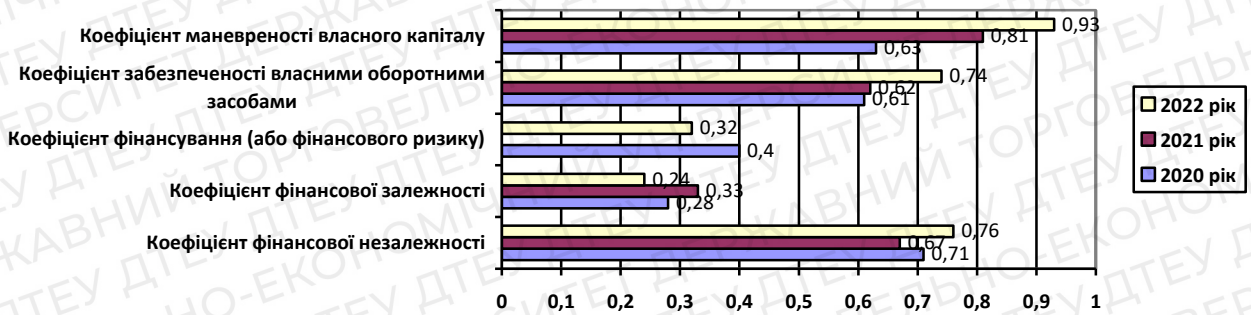

Рис. 2.7. Динаміка показників фінансової стійкості ФГ «Трудовик -12» у 2020 -2022 роках

Одним з показників, які застосовуються для оцінки ефективності використання залученого капіталу, є ефект фінансового важеля (ЕФВ):

$$\text{ЕФВ} = [\text{РСК} (1 - K_{\text{оп}}) - \text{СП}] \times \frac{\text{ЗК}}{\text{ВК}}$$

де РСК – економічна рентабельність активів або сукупного капіталу до сплати податків (відношення суми прибутку до середньорічної суми всього капіталу);

$K_{\text{оп}}$ - коефіцієнт оподаткування (відношення суми податків до суми прибутку);

СП - ставка позичкового відсотку, передбачена контрактом;

ЗК - залучений капітал;

ВК - власний капітал.

Ставка податку на прибуток у 2020 -2021 роках склала 18%, у 2022 році - 15%. Середня ставка кредитного відсотку у 2020 році – 14%, 2021 рік – 11,3%, 2022 рік – 9,2%.

Ефект фінансового важеля показує на скільки збільшиться рентабельність власного капіталу за рахунок залучення позикових коштів в оборот підприємства. Якщо $[\text{РСК} \cdot (1 - K_{\text{оп}}) - \text{СП}] < 0$, створюється від'ємний ЕФВ, в результаті чого відбувається "проїдання" власного капіталу і це може призвести до банкрутства підприємства.

Розрахуємо ефект фінансового важеля ФГ «Трудовик -12» по роках:

$$ЕФВ_{2020} = (0,0025(1-0,18)-0,14)*0,39879 = - 0,055$$

$$ЕФВ_{2021} = (0,1434(1-0,18)-0,113)*0,491199 = 0,00225$$

$$ЕФВ_{2022} = (0,1329(1-0,15)-0,0,092)*0,32089 = 0,0067$$

Як видно з проведених розрахунків, у 2020 році ЕФВ мав від'ємне значення, що зумовлено підвищенням ставки кредитного відсотка, проте вважаємо, що підприємству необхідно переглянути політику залучення позикових коштів.

Важливими показниками господарської діяльності з точки зору ефективності операційної діяльності є показники ділової активності, які наведено в рн. .2.11.

Таблиця 2.11.

**Динаміка показників ділової активності ФГ «Трудовик -12»
за 2020-2022 роки**

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Приріст 2022/2020 р абс,+/-
1	2	3	4	5
Коефіцієнт оборотності				
Сукупного капіталу	0,24	0,43	0,27	0,03
Оборотних активів	0,33	0,49	0,166	-0,164
Дебіторської заборгованості	1,89	5,54	2,05	0,16
Кредиторської заборгованості	0,84	1,3	0,55	-0,29
Запасів	0,4	0,54	0,33	-0,07
Власного капіталу	0,34	0,61	0,36	0,02
Термін обороту				
Сукупного капіталу	1521	849	1352	-169
Оборотних активів	1106	745	1283	177
Запасів	912	675	2195	1283

Продовження табл. 2.11

1	2	3	4	5
Власного капіталу	1086	599	1027	-59
Термін погашення, дні				
Дебіторської заборгованості	193	66	178	-15
Кредиторської заборгованості	434	281	663	229
Тривалість операційного циклу	1346	956	2373	1027
Тривалість фінансового циклу	912	675	1710	798

Аналізуючи отримані дані рн. . 2.11 відмітимо, що ділова активність ФГ «Трудовик -12» у аналізованому періоді погіршилась(рис.2.8). Зокрема, негативним показником використання позикового капіталу є збільшення терміну погашення поточних зобов'язань до 663 днів у 2022 році проти 281 дня у 2021 році, що негативно вплинуло на збільшення фінансового циклу підприємства. При цьому, період обороту власного капіталу теж досить значний хоча і зменшився за аналізований період на 59 днів. Загалом тривалість операційного циклу ФГ «Трудовик -12» збільшилась з 1346 днів у 2020 році до 2373 днів у 2022 році. Термін обороту сукупного капіталу зменшився на 169 днів, дебіторської заборгованості на 15 днів.

Загалом, ФГ «Трудовик -12» має досить низьку ділову активність.

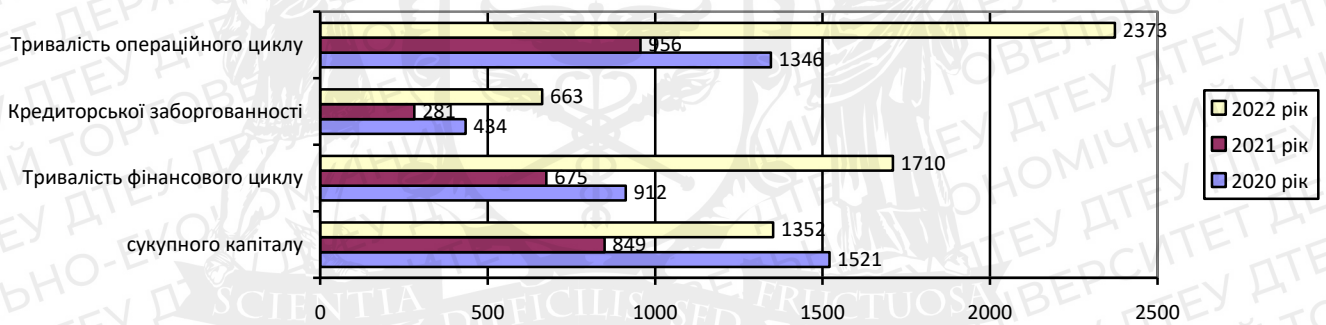

Рис. 2.8. Динаміка показників ділової активності ФГ «Трудовик -12» у 2020 - 2022 роках, дні

Як видно з рис. 2.8, у 2022 році ділова активність ФГ «Трудовик -12» суттєво погіршилась проти 2021 та 2020 років, зокрема сууттєво збільшилась тривалість операційного та фінансового циклу, що негативно впливає на віддачу капіталу досліджуваного аграрного підприємства.

За даними табл. 2.12 проаналізуємо прибутковість діяльності ФГ «Трудовик -12» за 2020-2022 роки.

Таблиця 2.12.

Динаміка показників рентабельності ФГ «Трудовик -12» за 2020-2022 роки, %

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Приріст, 2022/ 2020 р Абс,+
Рентабельність продажів	1,02	33,51	49,33	48,31
Рентабельність сукупного капіталу	0,25	14,34	13,29	13,04
Рентабельність власного капіталу	0,34	21,39	17,56	17,22
Рентабельність інвестованого капіталу	0,86	43,56	54,72	53,86
Рентабельність оборотного капіталу	0,33	16,38	14,06	13,73

Як бачимо з проведених розрахунків у рн. . 2.6, за аналізований період прибутковість ФГ «Трудовик -12» має позитивну тенденцію. Суттєво збільшилась рентабельність продажів + 48,31 п.п., рентабельність сукупного капіталу +13,04 п.п., рентабельність власного капіталу +17,22 п.п., рентабельність позикового капіталу +53,86 п.п., рентабельність оборотного капіталу +13,73 п.п.

Отже, у 2022 році у порівнянні з 2020 роком ФГ «Трудовик -12» отримали значно більший обсяг чистого прибутку, фінансовий стан та фінансова стійкість суттєво поліпшилась. Проте, у досліджуваного підприємства досить низька ділова активність, зокрема, термін погашення поточних зобов'язань суттєво збільшився, що негативно вплинуло на збільшення фінансового циклу діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3

ОБГРУНТУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ОБСЯГУ І СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ФГ «ТРУДОВИК-12» НА ПЛАНОВИЙ ПЕРІОД

Забезпечення високих темпів розвитку і підвищення ефективності виробництва ФГ «Трудовик-12» можливе лише за умови оптимальної структури капіталу, прийнятної періоду фінансового циклу, що обумовлене тривалим періодом погашення поточних зобов'язань ФГ «Трудовик -12». Значна частка власного капіталу поліпшує фінансову стійкість, але при цьому у власному капіталі наявна значна сума нерозподіленого прибутку, станом на 31.12.2022 року 4861,1 тис. рн., або 88,28% у складі власного капіталу підприємства, яку можна направити на оновлення основних засобів, там паче, що у ФГ «Трудовик -12» знос основних засобів досить високий – біля 90%.

Даний захід зменшить частку власного капіталу та поліпшить структуру капіталу, що позитивно вплине на період повернення коштів.

Тобто, одним зі шляхів відтворення та використання основних засобів ФГ «Трудовик-12» є інтенсивна форма розширеного відтворення, яка характеризується впровадженням у виробництво засобів праці, що втілюють останні досягнення науки і техніки, підвищуючи ефективність виробництва. При цьому, інтенсивне відтворення основних засобів має істотну перевагу – воно дозволяє оптимізувати виробничий процес шляхом впровадження технічно досконаліших засобів праці.

Основною проблемою ФГ «Трудовик-12» під час відновлення основних засобів – недостатність матеріальних ресурсів для його фінансування. Коштів, спрямованих на відновлення матеріально-технічного забезпечення підприємства досить часто не вистачає не лише на розширене, а й на просте відтворення. Тож, на сьогодні, досить гостро постає питання пошуку джерел розширеного відтворення.

Основними джерелами власних коштів для фінансування капітальних інвестицій ФГ «Трудовик-12» є нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування. Якщо виробничий процес необхідно підтримувати в колишньому обсязі, тобто здійснювати просте відтворення, то для відшкодування вартості зношеної частини основних засобів досліджуване підприємство робить амортизаційні відрахування, тобто встановлює певну грошову компенсацію відповідно до розмірів фізичного спрацювання й техніко-економічного старіння. Ці відрахування включають до собівартості продукції, реалізують під час продажу товарів, а потім накопичують у спеціальному амортизаційному фонді, що служить відновленню основних засобів. Проте такий варіант фінансування в основні фонди ФГ «Трудовик-12» лише забезпечує заміну застарілого обладнання. Виходом з цієї ситуації є застосування методів прискореної амортизації що дозволяє здійснювати прискорене списання вартості основних засобів для подальшого вкладання коштів у придбання більш прогресивного устаткування, впровадження нових технологій та іншого поліпшення основних виробничих засобів.

В той же час, у досліджуваного аграрного підприємства досить значний обсяг оборотних активів, частка яких склала станом на 31.12.2022 року 94,57% у майні підприємства, з них основною складовою є запаси, що склали у 2022 році 85,04% у оборотних активах, в той же час, готова продукція складає лише 48,41%. Таким чином, при плануванні капіталу ФГ «Трудовик -12» необхідно оптимізувати структуру оборотного капіталу, зокрема запасів.

Вибирати політику управління капіталом потрібно для того, щоб у процесі оптимізації обсягу та структури капіталу забезпечити мінімізацію ризиків для результатів бізнесу компанії, адже безпідставні витрати капіталу на зберігання запасів – це «заморожування» власного капіталу, яке негативно впливає на господарську діяльність аграрного підприємства, що показали показники ділової активності ФГ «Трудовик -12».

Вибір політики полягає у визначенні стратегії оптимізації структури капіталу для фінансування оборотних коштів з урахуванням специфіки бізнесу та фінансового стану конкретної компанії. У практиці менеджменту використовують три види стратегії:

- консервативну – передбачає повну забезпеченість компанії власними коштами на будь-який момент часу та створення значних резервів власних коштів на випадок форс-мажорних обставин;
- помірну – передбачає достатній обсяг власних коштів протягом звітного періоду, використання нормального рівня страхових резервів;
- агресивну – передбачає достатній обсяг власних коштів протягом звітного періоду за практичної відсутності їх резервів.

Досліджуване аграрне підприємство використовує консервативну стратегію управління капіталом, яка гарантує мінімізацію операційних і фінансових ризиків, але негативно впливає на ефективність використання капіталу ФГ «Трудовик -12».

Незалежно від обраної стратегії завжди існують ризики недостатності обсягу власних коштів як джерела формування оборотних активів. Такі ризики керівник фінансової служби компанії повинен відстежувати через коефіцієнт забезпеченості власними коштами (ВОК), який можна розрахувати за такою формулою:

$$ВОК = \frac{ВК - НОА}{ОА} = \frac{5506,3 - 394,8}{6878,4} * 100 = 74,32\% \quad (3.1)$$

де СК – власний капітал компанії;

ВОА – необоротні активи;

ОА – оборотні активи.

Мінімально допустиме значення коефіцієнта – 0,1 (не менше 10% оборотних активів повинні бути сформовані за рахунок власних коштів

компанії). Чим далі значення коефіцієнта від мінімального, тим менше поточна діяльність підприємства залежить від можливості залучення позикового капіталу.

Оптимізація обсягу капіталу полягає в тому, що на підставі даних аналізу динаміки та структури сукупного капіталу необхідно виконати наступні дії:

- визначити можливості для скорочення виробничого та фінансового циклів;
- розрахувати оптимальний рівень кожної із складових оборотних активів компанії;
- розрахувати загальний обсяг капіталу, достатній для ведення господарської діяльності у майбутніх періодах.

Операційний цикл ФГ «Трудовик -12» у 2022 році склав 2373 днів проти 956 днів у 2021 році, навіть з врахуванням впливу фактору війни в Україні, це досить багато.

Фінансовий цикл розраховується за формулою:

$$\text{Тривалість фінансового циклу} = \text{Тривалість операційного циклу} - \text{Тривалість погашення кредиторської заборгованості}$$

Тобто, у 2022 році $2373 - 663 = 1710$ днів

У 2021 році $956 - 281 = 675$ днів

Тобто, у 2022 році фінансовий цикл збільшився на $1710 - 675 = 1035$ днів, як за рахунок збільшення тривалості операційного циклу так і суттєвого збільшення тривалості погашення кредиторської заборгованості.

Розрахунки тривалості операційного циклу показали, що ФГ «Трудовик - 12» має невикористані можливості його скорочення.

По-перше, тривалість середнього обороту запасів у 1106 днів свідчить про зайві великі запаси сировини й матеріалів, які можна зменшити без шкоди для випуску продукції.

По-друге, наявність у складі дебіторської заборгованості іншої поточної заборгованості свідчить про можливість проведення заходів щодо їх мінімізації, що дозволить підвищити оборотність дебіторської заборгованості і відповідно оптимізувати структуру капіталу.

По-третє, спостерігається явний дисбаланс короткострокових заборгованостей, оскільки середній оборот дебіторської заборгованості становить 178 днів, а середній оборот короткострокової кредиторської заборгованості — 663 дні. Потрібно провести роботу із скорочення обороту дебіторської заборгованості та тривалості обороту кредиторської заборгованості.

Необхідну ліквідність оборотних активів забезпечуємо наступним чином:

- групуємо оборотні активи за категоріями їх ліквідності (висока, середня, низька) та нормуємо рівень кожної із груп у загальній структурі оборотних активів;
- систематично контролюємо динаміку рентабельності оборотних активів та дотримання затверджених норм для кожної із груп ліквідності.

Необхідність оптимізації структури капіталу викликана тим, що в процесі господарської діяльності будь-якої компанії капітал переходить з одного стану ліквідності до іншого і для розробки ефективних заходів треба бачити реальну картину їхнього стану, яку складно зрозуміти з узагальнених даних балансу. Наприклад, дебіторська заборгованість, переходячи з поточної в прострочену, та у безнадійну для стягнення, неспроможна залишатися незмінною за рівнем її ліквідності.

З тих чи інших причин частина запасів сировини і матеріалів не може бути використано в поточній діяльності: зміна технології виробництва, заміна обладнання, закінчення термінів придатності тощо, тобто оборотним активом, щоб вжити заходів до її мінімізації як розпродажу, уцінки, утилізації тощо.

Пропонуємо використовувати при аналізі структури ліквідності оборотних активів чотири шкали градації:

- оборотні активи високої ліквідності з терміном конвертації в кошти протягом кварталу;
- оборотні активи середньої ліквідності з терміном конвертації в кошти протягом шести місяців;
- оборотні активи низької ліквідності зі строком конвертації у кошти до року;
- неліквідні оборотні активи, конвертація яких у кошти можлива у термін понад рік або взагалі неможлива.

Якщо згрупувати оборотні активи ФГ «Трудовик -12» станом на 31.12.2022 року, з погляду їх ліквідності, результат буде виглядати так (рн. 3.1).

Таблиця 3.1.

Структура оборотних активів ФГ «Трудовик -12» за групами ліквідності станом на 31.12.2022 року

Оборотні активи	Групи ліквідності				Всього
	Висока	Середня	Низька	Неліквідні	
запаси	1583	2808,3	1320,4	137,7	5849,4
У т.ч. готова продукція	320	2220	790,1	0	3330,1
Сировина та матеріали	1263	521,2	460,6		2244,8
Інші запаси		67,1	69,7	137,7	274,5
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	56,3	168,6	28		252,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом		247,2			247,2
Інші поточна дебіторська заборгованість	79,4	142,8	232,6		454,8
Гроші та їх еквіваленти	74,1				74,1
Всього оборотних активів	1792,8	3366,9	1581	137,7	6878,4
Структура ліквідності активів	26,06	48,95	22,98	2,00	100

З таблиці 3.1 видно, що у структурі оборотних активів ФГ «Трудовик -12» переважають активи середньої групи. Так, частка активів, які можуть бути конвертовані у кошти в період протягом кварталу, становить 26,06%. У той самий час слід зазначити можливість скорочення рн. ліквідні частини оборотних активів, які мало задіяні у операційному циклі підприємства, та їх обсяг становить 2%, або 137,7 тис.грн.

Тобто, необхідно реалізувати:

- рн. ліквідні активи на 50%;
- неліквідні активи на 100%.

Реалізацію оборотних активів проводити за їх собівартістю, а кошти від їх реалізації направити на погашення кредиторської заборгованості, наприклад за товари, роботи та послуги та погашення поточних зобов'язань.

Спроекуємо озвучені результати на планові показники роботи ФГ «Трудовик -12» у прогностному періоді та спрогнозуємо обсяг фінансування капіталу(рн. . 3.2).

Як очевидно з рн. . 3.2, реалізація заходів дозволить суттєво оптимізувати обсяг оборотних активів ФГ «Трудовик -12». Так, в результаті реалізації 50% низько ліквідних та 100% неліквідних запасів за собівартістю обсяг виручки збільшиться на 40,4%. Відповідно, значно прискориться оборотність власного та сукупного капіталу. На рентабельність підприємства дані заходи не вплинуть, так як запаси пропонується реалізувати за собівартістю.

Таблиця 3.2.

Прогнозні показники діяльності ФГ «Трудовик -12»

Показники	Базовий період(2022 рік)		Прогнозний період (2023 рік)		Приріст	
	тис.грн.	пит.вага,%	тис.грн.	пит.вага,%	Абсол.+	Відн,%
Виручка від реалізації	1956,6		2747,1		790,5	40,40
Собівартість реалізації	972,4		1762,9		790,5	123,01
Валовий прибуток	984,2		984,2		0	
Основні засоби	304,6		458,6		154	50,56
Необоротні активи	394,8		548,8		154	39,0
запаси	5849,4	85,04	5189,2	85,24	-660,2	-11,29
У т.ч. готова продукція	3330,1	56,93	2935,05	56,56	-395,05	-11,86
Сировина та матеріали	2244,8	38,38	2014,5	38,82	-230,3	-10,26
Інші запаси	274,5	4,69	136,8	2,64	-137,7	-50,16
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	252,9	3,68	238,9	3,92	-14	-5,54
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	247,2	2,47	247,2	4,06	0	0,00
Інші поточна дебіторська заборгованість	454,8	6,61	338,5	5,56	-116,3	-25,57

Гроші та їх еквіваленти	74,1	1,08	74,1	1,22	0	0,00
Всього оборотних активів	6878,4	100	6087,9	100	-790,5	-11,49
Власний капітал	5506,3		5660,3		154	2,79
Поточні зобов'язання	1766,9		976,4		-790,50	-44,74
Разом капіталу	7273,2		6636,7		-636,50	-8,75

Можна додатково переконатися у підвищенні ефективності управління капіталом після реалізації заходів, розрахувавши прогнозну оборотність за підсумками прогнозного періоду(рн. . 3.3). при цьому врахуємо що обсяг поточних зобов'язань має зменшитись на 790,5 тис.грн.

Відповідно, у прогнозованому періоді:

Основні засоби 458,5 тис.грн.(за рахунок нерозподіленого прибутку для оновлення основних засобів)

Запаси 5189,2 тис.грн.

Дебіторська заборгованість 824,6 тис.грн.

Оборотні активи 6087,9 тис.грн.

Власний капітал 5660,3 тис.грн.

Поточні зобов'язання 969,4 тис.грн

Активи 6482,7 тис.грн.

Чистий дохід від реалізації 2747,1 тис.грн

Собівартість реалізації 1762,9 тис.грн.

Таблиця 3.3.

Прогнозування ділової активності ФГ «Трудовик -12»

Показники	Базовий період (2022 рік)		Прогнозний період(2023 рік)		Зміна	
	обороты	дні	обороты	дні	обороты	дні
Запаси	0,166	2195	0,34	1074	0,174	-1121
Дебіторська заборгованість	2,05	178	3,33	109	1,28	-69
Активи	0,27	1352	0,42	861	0,15	-491
Оборотні активи	0,166	2195	0,34	1074	0,17	-1121
Кредиторська заборгованість	0,55	663	1,82	201	1,27	-462
Власний капітал	0,36	1027	0,49	752	0,13	-275

Операційний цикл	x	2373	x	1183	x	-1190
Фінансовий цикл	x	1710	x	982	x	-728

Дані проведеній розрахунків показують, що внаслідок запропонованих заходів, ділова активність ФГ «Трудовик -12» поліпшиться. Так, оборотність власного капіталу зменшиться на 275 днів, кредиторської – на 462 дні, що позитивно вплине на зменшення фінансового циклу підприємства на 728 днів.

Складемо прогнозний баланс ФГ «Трудовик -12» - рн. . 3.4.

Таблиця 3.4.

Плановий баланс ФГ «Трудовик -12»

Стаття пасиву	Базовий період(2022 рік)	Прогнозний період	Приріст	
			Абсол.+	Відн.%
Зареєстрований (пайовий) капітал	800	800	-	-
Нерозподілений прибуток	4861,1	4707,1	-154	-3,17
Неоплачений капітал	-154,8	-154,8	-	-
Всього власного капіталу	5506,3	5660,3	154	2,79
Поточна кредиторська заборгованість: За товари, роботи, послуги	861,1	301,1	-560	-65,03
Розрахунками з бюджетом	382	382	-	-
Розрахунки з оплати праці	3	3	-	-
Інші поточні зобов'язання	520,8	290,3	-230,5	-44,26
Всього поточних зобов'язань	1766,9	976,4		
Пасиви	7273,2	6636,7	-636,50	-8,75
Статті активу				
Незавершені капітальні інвестиції	90,2	90,2	-	-
Основні засоби	304,6	458,6	154	50,56
Всього необоротних активів	394,8	548,8	154	39,0
запаси	5849,4	5189,2	-660,2	-11,29
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	252,9	824,6	-14	-5,54
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	247,2	247,2	0	0,00
Інші поточна дебіторська заборгованість	454,8	338,5	-116,3	-25,57
Гроші та їх еквіваленти	74,1	74,1	0	0,00
Всього оборотних активів	6878,4	6087,9	-790,5	-11,49
Активи	7273,2	6636,7	-636,50	-8,75

Таким чином, за результатами запропонованих заходів обсяг капіталу зменшиться на 636,5 тис.грн., або на 8,75%, що зумовлено зменшенням поточних зобов'язань на 750 тис.грн., або 11,49% за рахунок реалізації низько ліквідних та неліквідних активів, та збільшився обсяг власного капіталу на 2,79%, частина нерозподіленого прибутку було направлено на оновлення основних засобів. Запропоновані заходи дозволять не тільки оптимізувати структуру капіталу а і зменшити поточну заборгованість, що позитивно вплине на зменшення фінансового циклу підприємства.

В табл.3.5 наведено розрахункові прогнозовані показники фінансової стійкості, рентабельності та фінансового важеля.

Таблиця 3.5.

**Прогнозування фінансової стійкості та рентабельності ФГ «Трудовик
– 12»**

Показники	Базовий період (2022 рік)	Прогнозний період (2023 рік)	Зміна	
			Абсол.+/-	Відн.%
Робочий капітал	5111,5	5660,3	548,8	10,74
Власні оборотні кошти	5111,5	5111,5	0	0,00
Коефіцієнт автономії	0,76	0,853	0,093	12,24
Коефіцієнт фінансового ризику	0,32	0,172	-0,148	-46,25
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,7571	0,853	0,0959	12,67
Коефіцієнт фінансової залежності	0,24	0,147	-0,093	-38,75
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,93	0,903	-0,027	-2,90
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,74	0,840	0,1	13,51
Рентабельність сукупного капіталу	13,29	14,570	1,28	9,63
Рентабельність власного капіталу	17,56	17,084	-0,476	-2,71
Рентабельність інвестованого капіталу	54,72	99,037	44,317	80,99
Ефект фінансового важеля	0,0067	0,0054	-0,0013	-19,4

Отже, у прогнозному періоді збільшиться забезпеченість власним робочим капіталом на 10,74%, зменшиться коефіцієнт фінансового ризику на 0,148 пунктів, зменшиться коефіцієнт фінансової залежності на 0,093 п.,

підвищиться коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами на 0,1 п. впровадження запропонованих заходів дозволить підвищити рентабельність сукупного та позикового капіталу на 1,28 п.п. та 44,32 п.п. відповідно, тобто віддача як сукупного так і позикового капіталу збільшилась, що позитивно вплине на господарську діяльність аграрного підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, за результатами проведеного дослідження зробимо наступні висновки.

Визначено, що основною метою управління капіталом підприємства є формування частин сукупного капіталу (власного та позикового) підприємства у необхідних (достатніх) обсягах. Ключовим напрямом ефективного управління капіталом підприємства є оптимізація його структури, яка повинна входити до загальної стратегії управління підприємством. Ефективне управління процесом відтворення та використання капіталу підприємства дозволяє суттєво покращити результати фінансово-господарської діяльності підприємства, підвищити прибуток та рентабельність його діяльності.

З'ясовано, що за 2019 -2021 роки необоротні активи агробізнесу України збільшились на 23,06%. У 2022 році на півдні та сході України значна частина майна сільськогосподарських підприємств була або знищена або викрадена, оцінити збитки поки неможливо так як частина території України є ще тимчасово окупованою. Нині діючі підприємства відчувають нестачу зернозбиральної техніки, яка частково покривається вітчизняним виробництвом, що було релаковано на західну Україну.

Виявлено, за аналізований період 2020 -2022 роки збільшився обсяг капіталу ФГ «Трудовик -12» збільшився на 1863,1 тис.грн., або на 34,44%, у тому числі за рахунок зростання обсягу власного капіталу – на 1638,6 тис.грн., або на +42,37% та за рахунок зростання поточних зобов'язань на 224,5 тис.грн. або на 14,56%. Джерела формування капіталу досліджуваного підприємства мали позитивну динаміку за рахунок значного зростання власного капіталу, зокрема, нерозподіленого прибутку. У поточних зобов'язаннях зростання

відмічено за статтями інших поточних зобов'язань та кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги.

Визначено, що у 2022 році у порівнянні з 2020 роком ФГ «Трудовик -12» обсяг чистого доходу ФГ «Трудовик -12» збільшився на 656,9 тис.грн. або на 50,54%. При цьому, загальний обсяг доходів досліджуваного підприємства збільшився на 660,5 тис.грн., або на 50,82%, обсяг чистого прибутку у 2022 році склав 967 тис.грн., фінансовий стан суттєво поліпшився, за аналізований період суттєво збільшився обсяг власного робочого капіталу, що позитивно вплинуло на фінансову стійкість підприємства, зменшилась залежність від зовнішнього фінансування, поліпшилась маневреність власного капіталу. Проте, у досліджуваного підприємства досить низька ділова активність, зокрема, збільшився період фінансового циклу до 1710 днів у 2022 році проти 912 днів у 2020 році, що пов'язано зі збільшенням терміну погашення поточних зобов'язань до 663 днів у 2022 році.

Нами запропоновано при нарахуванні амортизації використовувати метод прискореної амортизації і частину нерозподіленого прибутку направити на оновлення основних засобів. За результатами запропонованих заходів обсяг капіталу зменшиться на 636,5 тис.грн., або на 8,75%, що зумовлено зменшенням поточних зобов'язань на 750 тис.грн., або 11,49% за рахунок реалізації низько ліквідних та неліквідних активів, та збільшився обсяг власного капіталу на 2,79%, частина нерозподіленого прибутку було направлено на оновлення основних засобів.

Запропоновані заходи дозволять не тільки оптимізувати структуру капіталу а і зменшити поточну заборгованість, що позитивно вплине на зменшення фінансового циклу підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агросектор зазнав непрямих збитків у \$34,25 млрд від російської агресії — АГРОПОЛІТ URL : <https://agropolit.com/blog/515-viyskovi-vtrati-agrosektoru--rosiyska-agresiya-zavdala-nepryamih-zbitkiv-u-3425-mlrd>
2. Алескерова Ю. В., Червань О. Г. Управління капіталом підприємства. Інфраструктура ринку, 2019, №33, С.265-271.
3. Аналіз роботи агробізнесу за 2022 рік у інфографічному довіднику Latifundist Media — АГРОПОЛІТ URL : <https://agropolit.com/spetsproekty/1003-agrosektor-ukrayini-pid-chas-viyni--infografichiy-dovidnik-za-2023-rik>
4. Ареф'єва О.В. Власний капітал підприємства та проблеми його формування. Інтелект-XXI. 2016. № 6. С. 161–169.
5. Батюк Б. Б. Ефективність фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств: теорія, методика, практика : монографія. Львів : Сполом, 2015. 189 с.
6. Бровко Л. І., Чорновол О. Ю. Ризик-менеджмент у процесі управління капіталізацією аграрного підприємства. Цифрова економіка та економічна безпека, 2023, №8 (08), С.62-66.
7. Василенко О. П. Аграрний менеджмент : навч. посіб. Умань : Візаві, 2016. 344 с.
8. Васюренко О. В., Гнип Н. О. Планування фінансового потенціалу суб'єктів господарювання: монографія. Дніпропетровськ: Форест, 2015. 233 с.
9. Вдовенко Л. О. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в аграрній сфері : монографія. Вінниця : Нілан, 2017. 224 с.
10. Верланов Ю. Ю. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Миколаїв : ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 334 с.

11. Вишнеvsька О. М. Фінансовий потенціал сільськогосподарських підприємств: теоретичні і практичні аспекти : монографія. Миколаїв : Швець В. М. [вид.], 2017. 267 с.
12. Вівчар О. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2019. Вип. 19.5. С. 146–150.
13. Давиденко Н. М. Фінансове забезпечення аграрних формувань України : монографія. Київ : Компринт, 2016. 328 с.
14. Дем'яненко С. І. Аграрний менеджмент : підручник. Київ : КНЕУ, 2018. 520 с.
15. Державна служба статистики України: Наявність і рух необоротних активів за видами економічної діяльності URL : <https://ukrstat.gov.ua/>
16. Джошар А. В. Теорія та практика управління власним капіталом (обліково-аналітичний аспект) : монографія. Київ : ННЦ "ІАЕ", 2016. 167 с.
17. Ефективність діяльності підприємств в умовах глобалізаційних процесів: колект. монографія / Борецька Н. П. та ін. ; за ред. О. В. Ольшанської, А. О. Мельник, Т. М. Янковець. Київ: КНУТД, 2016. 388 с.
18. Кадацька А. М. Власний капітал аграрних підприємств, як економічна категорія, його значення та структура. Вісник Сумського національного аграрного університету : науковий журнал. Сер. «Фінанси і кредит». Суми: ВТД «Університетська книга». 2013. № 2. С. 95–106.
19. Конєва Т. А. Фактори впливу на вартість капіталу аграрних підприємств України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 28. С. 187-190.
20. Куровська Н. О. Формування капіталу в процесі забезпечення фінансової діяльності аграрних підприємств. Вісник ЖНАЕУ. 2014. № 1–2(43). Т. 2. С. 170–176.

21. Лемішко О. О. Ефективність функціонування капіталу аграрних підприємств України. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 9. С. 149-154.
22. Назаренко І. М. Застосування економічних методів дослідження капіталу: досвід та перспективи : монографія. Суми : Університетська книга, 2015. 343 с.
23. Назаренко І. М. Методичний підхід до оцінки забезпеченості капіталом аграрних підприємств. Агросвіт. 2016. № 4. С. 8-13.
24. Незамінний ресурс: Агробізнес-Україна URL : <https://agrobusiness.com.ua/nezaminnyi-resurs>
25. Нестерчук Ю.О. Розвиток капіталізації аграрних підприємств: монографія. Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 204с.
26. Нужна О. Власний капітал аграрних підприємств: трактування, класифікація, структура. Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2020. Вип. 9(33). Ч. 2. С. 498–507.
27. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент : підручник. К: КНЕУ. 2008. 536 с.
28. Потій В. З., Черкасова А. О., Куліш Г. П. Управління капіталом акціонерного товариства : монографія. Київ : КНЕУ, 2014. 246 с.
29. Райтер Н. І. Власний капітал як основа здійснення господарської діяльності аграрних підприємств. Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 1(2). С. 188-192.
30. Рябикіна К. Г. Ефективність управління капіталом підприємств : монографія. Кривий Ріг : Чернявський Д. О. [вид.], 2019. 201 с.
31. Слободяник А.М. Ризик-менеджмент в АПК : монографія. Київ : НУБІП України, 2020. 287 с.

32. Стан, потреби та перспективи бізнесу в умовах війни, квітень 2023 рік – Центр розвитку інновацій URL : <https://cid.center/state-needs-and-prospects-of-business-in-the-conditions-of-war-april-2023/>
33. Ткачук В. І., Плотнікова М. Ф., Овдіюк О. М., Куриленко Д. В., Назімов І. Г. Інноваційний вектор управління інвестиційною та антикризовою діяльністю підприємств. Агросвіт, 2022, №3, С.57-63.
34. Трусова Н. В. Фінансовий потенціал суб'єктів господарювання аграрної галузі : підручник. Мелітополь : Вид. будинок ММД, 2017. 245 с.
35. Фінанси агропромислового виробництва : навч. посіб. / М. К. Пархомець та ін. ; за ред. Пархомця М. К. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 402 с.
36. Фінансово-економічний механізм ефективного функціонування аграрних підприємств України : монографія / Л. М. Худолій та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. М. Худолій. Київ : Компринт, 2017. 266 с.
37. Формування ефективного антикризового менеджменту в сфері АПК України : монографія / Л. М. Баценко та ін. ; за заг. ред. к. е. н. С. Г. Дубовик, к. е. н. Л. М. Баценко. Суми : Мрія, 2016. 212 с.
38. Царенко О. М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового комплексу : Навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2006. 240 с.
39. Шлебат А. А. Модель для прогнозування індикаторів формування та ефективного управління процесом використання капіталу аграрних підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. 2015. Вип. 25.3. С. 332-337.
40. Шлебат А. А. Стан та тенденції показників формування та використання капіталу аграрних підприємств. Агросвіт. 2015. № 7. С. 65-69.
41. Яцух О. О. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств : монографія. Мелітополь : Вид. будинок ММД, 2018. 466 с.

42. Alvarez T., Sensini L., Vazquez M. Working capital management and profitability: Evidence from an emergent economy. *International Journal of Advances in Management and Economics*, 2021, №11(1), P.32-39.
43. Boisjoly R. P., Conine Jr T. E., McDonald IV M. B. Working capital management: Financial and valuation impacts. *Journal of Business Research*, 2020, №108, P.1-8.
44. Brigham E.F., Ehrhardt M.C. *Financial Management: Theory & Practice*. 14th ed. Boston: Cengage Learning, 2013. 1341 p.
45. Deloof M. Does working capital management affect profitability of Belgian firms?. *Journal of business finance & Accounting*, 2003, №30(3-4), P.573-588.
46. Horne J.V., Wachowicz J.M. *Fundamentals of Financial Management*. 13th ed. N. Y.: McGraw-Hill, 2008. 760 p.
47. Nguyen A. H., Pham H. T., Nguyen H. T. Impact of working capital management on firm's profitability: Empirical evidence from Vietnam. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 2020, №7(3), P.115-125.
48. Öztekin Ö., Flannery M.J. Institutional determinants of capital structure adjustment speeds. *Journal of financial economics*. 2009. Vol. 91, is. 2. P. 88–112.
49. Morshed A. Role of working capital management in profitability considering the connection between accounting and finance. *Asian Journal of Accounting Research*, 2020, №5(2), P.257-267.
50. Pham K. X., Nguyen Q. N., Nguyen C. V. Effect of working capital management on the profitability of steel companies on Vietnam stock exchanges. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 2020, №7(10), P.741-750.

ДОДАТКИ

Додаток А

Фінансова звітність ФГ «Трудовик -12» за 2021 рік

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство Фермерське господарство "Трудовик-12"	Дата (рік, місяць, число) за СДРПОУ	Код 2022 01 01
Територія ПОЛТАВСЬКА	за КАТОТТГ	37812629
Організаційно-правова форма господарювання фермерське господарство	за КОІФГ	120
Вид економічної діяльності Виробництво продукції культури (крім рису), бобових культур і інших злакових культур	за КВЕД	01.11
Середня кількість працівників, осіб 1		
Синілий коду: тис. грн. з одним десятковим знаком		
Адреса, телефон Табляк, с. ГАЛОНІ, КОХОВЩИНСЬКИЙ РАЙОН, ПОЛТАВСЬКА ОБЛ., 39124		0675326075

I. Баланс на 31 грудня 2021

Р

Форма № 1-м Код за ДКУД 1801000

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	90,2
Основні засоби	1010	1 438,4	750,1
первісна вартість	1011	3 969,5	3 969,5
знос	1012	(2 531,1)	(3 219,4)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 438,4	840,3
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3 254,0	5 380,7
у тому числі готова продукція	1103	2 431,0	3 400,1
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебиторська заборгованість за продукцією, товари, роботи, послуги	1125	254,1	220,7
Дебиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	60,3	36,9
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інші поточні дебиторська заборгованість	1155	371,9	225,8
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	31,2	24,6
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	3 971,7	5 928,7
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	5 410,1	6 769,0

Продовження Додатку А

Позначення	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	800,0	800,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (неповернений збиток)	1420	3 222,3	3 894,1
Неоплачений капітал	1425	154,8	154,8
Усього за розділом I	1495	3 867,7	4 539,3
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	188,8	-
Поточні кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	611,3	1 333,1
розрахунками з бюджетом	1620	470,4	386,4
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	3,0	3,0
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	268,9	507,2
Усього за розділом III	1695	1 542,4	2 229,7
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	5 410,1	6 769,0

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2021 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 767,1	1 299,7
Інші операційні доходи	2120	131,8	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	2 898,9	1 299,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 685,3)	(1 025,9)
Інші операційні витрати	2180	(242,1)	(236,6)
Інші витрати	2270	-	(23,9)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(1 927,4)	(1 286,4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	971,5	13,3
Податок на прибуток	2300	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2380	971,5	13,3

Керівник:

Головний бухгалтер

Сергієвич Руслан Петрович
(підпис, прізвище)Сергієвич Руслан Петрович
(підпис, прізвище)

1. Кодифікатор адміністративно-територіально-об'єднаній за територією територіальних громад

Додаток Б

Фінансова звітність ФГ «Трудовик -12» за 2022 рік

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	Код
Фермерське господарство "Трушівка-12"	за СДРНОУ	2023 01 01
Територія	за КАТОТТГ	37812629
Організаційно-правова форма господарювання	за КОПФГ	120
Вид економічної діяльності	за КВЕД	01.11
Середня кількість працівників, осіб		
Статус підприємства		
Адреса, телефон		

І. Баланс на 31 грудня 2022 р.

Форма № 1-ні Код за ДКУД 1801006

Актив	Код радян	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Патенти, права	1001	-	-
Написана амортизація	1002	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1003	90,2	90,2
Основні засоби	1010	750,1	304,6
первісна вартість	1011	3 969,5	3 969,5
амортизація	1012	(3 219,4)	(3 664,9)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	840,3	394,8
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3 380,7	3 849,4
у тому числі готова продукція	1103	3 400,1	3 330,1
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	220,7	252,9
Дебиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1133	76,9	247,2
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебиторська заборгованість	1155	225,8	454,8
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	24,6	74,1
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	3 928,7	6 878,4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	6 769,0	7 273,2

Продовження Додатку Б

Посла	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	800,0	800,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (неоскритий збиток)	1420	3 894,1	4 861,1
Неоплачений капітал	1425	154,8	154,8
Усього за рядками I	1495	4 539,3	3 506,3
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточні кредиторські зобов'язання за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	1 333,1	861,1
розрахунки з бюджетом	1620	386,4	382,0
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунки зі страхування	1625	-	-
розрахунки з оплати праці	1630	3,0	3,0
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	507,2	520,8
Усього за рядками III	1695	2 229,7	1 766,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	6 769,0	7 273,2

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2022 р

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801001	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 956,6	2 707,1
Інші операційні доходи	2120	3,6	131,8
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1 960,2	2 838,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(972,4)	(1 683,3)
Інші операційні витрати	2180	(17,8)	(242,1)
Інші витрати	2270	(3,0)	-
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(993,2)	(1 927,4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	967,0	911,5
Податок на прибуток	2300	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2340	967,0	911,5

Керівник

Головний бухгалтер

Сергієв Руслан Петрович
(підпис, прізвище)

Сергієв Руслан Петрович
(підпис, прізвище)

* Кодифікатор адміністративно-територіальної одиниці та території територіального громади